

12.

SUD ČASTI SVEUČILIŠTA U ZAGREBU KAO ELEMENT POLITIKE VLASTI PREMA INTELEKTUALCIMA NAKON 1945. GODINE

Magdalena Najbar-Agičić

Sažetak: Sud časti Sveučilišta u Zagrebu, osnovan u jesen 1945. godine, bio je jedan od elemenata šire akcije komunističkih vlasti koja je imala za cilj uspostavu novih odnosa s pripadnicima intelektualnih elita. U ovom se tekstu govori o osnutku i djelovanju suda, te presudama koje je izrekao, na temelju građe Suda časti koja se čuva u Pismohrani Rektorata Sveučilišta u Zagrebu.

Ključne riječi: Sveučilište u Zagrebu, profesori, Sud časti, Komunistička partija Jugoslavije, represija

Po dolasku na vlast (što za Zagreb znači svibanj 1945. g.) nove su komunističke vlasti pokrenule niz mjera koje – uz obračun s pristalicama prethodnog režima (NDH) među intelektualnim elitama zemlje – imale su za cilj osvajanje javnog prostora, odnosno uspostavu novih i za vlast povoljnih odnosa s intelektualnim elitama. Jedan od elemenata takve politike vlasti bio je i Sud časti Sveučilišta u Zagrebu. Slični sudovi časti djelovali su također u sklopu drugih kulturnih i obrazovnih institucija u Hrvatskoj. Primjerice, već u lipnju počeo je djelovati Sud časti u Društvu književnika.¹ Odluka toga suda donesena je 6. srpnja 1945. godine, a prema njoj neki su književnici, koji su bili „poznati kao ustaše“, ili su usko surađivali s ustašama, dobili trajnu zabranu objavljivanja ili duže vremenske kazne zabrane objavljivanja. Ipak, presude u Društvu književnika izdane su očito na brzinu i na temelju ne previše temeljitih istraga, jer se na popisima osuđenih nalaze imena osoba koje su već strijeljane, ali i nekih koje su ustaše proganjali, primjerice Antun Barac ili Julije Benešić,² koji su kasnije nesmetano nastavili s radom na kulturnom i znanstvenom planu. Također, već u ljeto 1945. godine djelovao je Sud časti u Hrvatskom državnom konzervatoriju. Njegove su odluke donesene 17. i 19. srpnja te nekoliko dana kasnije za 26 profesora dostavljene zajedno s ispunjenim anketnim listićima Anketnoj komisiji za istraživanje

¹ HR HAZU, Fond Društvo književnika Hrvatske, sv. 1, 17.6.1945.

² Tatjana ŠARIĆ, *Kulturna politika vlasti u NR Hrvatskoj – primjer Matice hrvatske 1945.-1952.*, Magistarski rad, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb 2008., 33.-34.

ratnih zločina kulturnom suradnjom. Većina glazbenika zbog svojih nastupa za vrijeme NDH osuđena je na zabrane javnog nastupanja u trajanju od nekoliko mjeseci do godinu i pol.³ Sudovi časti u kulturnim i znanstvenim institucijama djelovali su i u drugim dijelovima Jugoslavije. Kao primjer može se navesti Sud časti Beogradskog univerziteta.⁴ Usporedno s njima djelovali su i državni sudovi koji su vršili kazneni progon – ili su to Vojni sudovi i Sudovi nacionalne časti. Dok su vojni sudovi sudili za teža djela, Sudovi nacionalne časti sudili su najviše za kulturnu, gospodarsku i sličnu suradnju s „okupatorima i domaćim izdajicama“. U Hrvatskoj Sudovi nacionalne časti djelovali su od 24. travnja do 8. rujna 1945. godine, kada su njihovu nadležnost preuzeli okružni narodni sudovi.⁵

U ovom se tekstu nastoji prikazati djelovanje Sveučilišnog suda časti u Zagrebu, dok su drugi elementi dotaknuti samo utoliko ukoliko je bilo nužno za smještanje aktivnosti Suda časti Sveučilišta u Zagrebu u širi kontekst onodobnih zbivanja.

Osnivanju suda časti na Zagrebačkom sveučilištu nove su vlasti pristupile već u ljeto 1945. godine. Isprva je Ministarstvo prosvjete uputilo Predsjedništvu vlade nacrt odgovarajuće uredbe. Nakon što je Zakonodavna komisija upozorila na to da za sud časti nema temelja u važećim zakonskim propisima,⁶ a u nastojanju da se sačuvaju obrisi ustavnosti i zakonitosti cijelog postupka – osnivanje Suda časti na Sveučilištu riješeno je prvo Zakonom o Sveučilišnom sudu časti koji je 8. rujna 1945. u ime Predsjedništva Narodnog sabora Hrvatske potpisao njegov predsjednik Vladimir Nazor⁷, a nakon toga Ministarstvo prosvjete izdalo je detaljniju Uredbu o sastavu i radu Sveučilišnog suda časti.⁸

Uredbom je određen okvir za djelovanje suda. Određeno da svaki fakultet iz redova svojih nastavnika delegira po jednog kandidata za člana i po trojcu kandidata za zamjenike člana Sveučilišnog suda časti. Između njih trebali su se birati osmorica članova suda, te između njih – njegov predsjednik. Predviđalo se je da će se obavijati poslove u vijeću petorice, sastavljenome od predsjednika suda, trojce stalnih članova i jednog polustalnog, kojeg je u predmetima nastavnika s ostalih fakulteta, koji nisu zastupljeni u takvom vijeću, trebao zamijeniti predstavnik odgovarajućeg fakulteta.⁹ U nadležnosti Suda časti nalazili su se isključivo aktivni sveučilišni nastavnici postavljeni prije 10. travnja 1941. godine,¹⁰ a suditi im se trebalo za djela „kojima su se ogriješili o interese i čast jugoslavenskih naroda, o interese sveučilišta, o njegovu autonomiju i tradicije“. Predviđalo se da se za ta djela mogu izreći kazne u rasponu od pismene opomene, preko pismenog ukora ili smanjenja mjesečnih primanja za do 20%, do umirovljenja ili čak uklanjanja sa sveučilišta bez prava na mirovinu.¹¹ Uredba o sastavu i radu Sveučilišnog suda časti predviđala je također u čl.

³ HR HDA, ZKRZ, Anketna komisija, kut. 688.

⁴ O Sudu časti Beogradskog univerziteta vidi: Momčilo MITROVIĆ, *Izgubljene iluzije*, Beograd 1997., 114.-141. Također, usporedi tekstove Momčila Mitrovića, Dragomira Bondžića i Slobodana Selinića u ovom Zborniku.

⁵ Zdenko RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991., od zajedništva do razlaza*, Zagreb 2006., 62.-63. Stjepan SRŠAN, „Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za okrug Osijek-Virovitica 1945. godine“, *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje*, 8/2005.; 263.-288. Vidi također: Momčilo MITROVIĆ, *Izgubljene iluzije*.

⁶ HR HDA MPRO NRH, k.20/4.5, Dopis zakonodavne komisije Ministarstvu prosvjete, 13.8.1945.

⁷ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zakon o Sveučilišnom sudu časti.

⁸ Narodne novine, god. I, br. 29 (27.9.1945).

⁹ *Isto*.

¹⁰ Odlukom Predsjedništva AVNOJ-a od 3.2.1945. poništena su sva namještenja i propisi iz vremena NDH: Z. RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991.*, 61.

¹¹ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zakon o Sveučilišnom sudu časti.

17 da u slučaju „ako sud nađe da se u djelu okrivljenika stječu obilježja kakvog kažnjivog djela, po dovršenom postupku ustupit će spise nadležnom sudu.“¹²

Uredba o sastavu i radu Sveučilišnog suda časti stupila je na snagu objavljivanjem u Narodnim novinama 27. rujna. Budući da je Zakonom određeno kako djelovanje suda traje šest mjeseci, time je i određeno vremensko razdoblje njegove aktivnosti (do 27.3.1946).

Početak rada Sveučilišnog suda časti sredinom listopada 1945. godine odnosio se na izbor članova suda i njegovog predsjednika. Za stalne članove izabrani su jednoglasno prof. dr. Ramiro Bujas, kao predstavnik Filozofskog fakulteta, prof. dr. Franjo Durst kao predstavnik Medicinskog fakulteta i prof. dr. ing. Rikard Podhorski kao predstavnik Tehničkog fakulteta, a za poslustalnog člana – prof. dr. Djuro Nenadić kao predstavnik Poljoprivredno-šumarskog fakulteta. Preostala trojica članova suda časti postali su nestalni članovi (prof. dr. Teodor Varićak za Veterinarski fakultet, prof. dr. Hrvoje Iveković za Farmaceutski fakultet, prof. dr. Janko Oberški za Teološki fakultet) koji su trebali ulaziti na mjesto poslalnog člana – prof. Nenadića u slučaju suđenja protiv člana njihovih fakulteta. Predsjednik Suda časti postao je Srećko Zuglia, profesor Pravnog fakulteta. Nakon toga usvojen je i formular, čije je ispunjavanje bilo obveza svih aktivnih nastavnika Zagrebačkog sveučilišta. Prijedlog formulara predložio je predsjednik suda, a usprkos određenim protivljenjima i raspravi koji je izazvao usvojen je i upućen fakultetima. Bio je to vrlo opširan upitnik koji je sadržao 38 vrlo detaljnih pitanja o aktivnostima nastavnika za vrijeme rata, ali i tijekom nekoliko godina koje su prethodile ratu. U usporedbi s upitnikom Anketne komisije bio je neusporedivo razrađeniji i obuhvaćao je šire područje života, pa i privatnog.

Rok za ispunjavanje formulara određen je za 15. studenog, a prvi korak u radu suda bila je procjena – na temelju odgovora u upitniku, ali i na temelju drugih saznanja kojima su raspolagali suci, ima li temelja za pokretanje istrage protiv pojedinih nastavnika. U toj prvoj turi glavnina sjednica održana je između sredine studenog i početka prosinca 1945. godine, a za nastavnike koji su formulari pristigli naknadno, sve do početka siječnja naredne godine.¹³

Prvo se raspravljalo o profesorima koji su bili članovi Suda časti, a onda o ostalim nastavnicima po fakultetima. U konačnici pod istragom našli su se: Aleksandar Gahs, Vilim Keilbach, Dragutin Kniewald¹⁴ i Stjepan Zimmermann s Teološkog fakulteta,¹⁵ Fran Bošnjaković i Jaroslav Havliček, te Zvonimir Vrkljan s Tehničkog fakulteta, Vladimir Franolić, Bertold Eisner, Mihajlo Lanović i Juraj Andrassy s Pravnog fakulteta,¹⁶ Stjepan Antoljak, Albert Bazal, Rudolf Cesarc, Zvonimir Dugački, Vladimir Filipović, Ljudmil Hauptman, Antun Mayer, Ivo Horvat, te Vlado Petz, Artur Schneider i Stjepan Škreb s Filozofskog fakulteta,¹⁷ Viktor Koudelka, Pavao Kvakani, Viktor Setinski te Rajmond Fantoni

¹² Uredba o sastavu i radu Sveučilišnog suda časti. Narodne novine, god. I, br. 29 (27.9.1945).

¹³ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnici sjednica Suda časti.

¹⁴ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 28.11.1945.

¹⁵ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 17.11.1945, Zapisnik sjednice Suda časti od 21.11.1945.

¹⁶ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 21.11.1945.

¹⁷ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 22.11.1945.

s Poljoprivredno-šumarskog fakulteta,¹⁸ Lovro Bosnić s Veterinarskog fakulteta,¹⁹ Hugo Botteri, Srećko Bošnjaković, Vladimir Čepulić, Šime Čajkovac, Petar Jurišić, Božidar Spišić, Juraj Körbler i Dinko Sučića s Medicinskog fakulteta.²⁰ Za slučajeve za koje je odlučeno o pokretanju postupka izabrane su istražne komisije po fakultetima, koje su onda podnosile sudu svoje izvještaje (tzv. referate). O izvještajima raspravljalo se tijekom siječnja i veljače, te početkom ožujka 1946. godine, a na temelju njih su donošene odluka o obustavi ili nastavku postupka. Od ukupno 35 profesora protiv koji se je vodila istraga, postupak je obustavljen u većini slučajeva slučajeva. Primjerice, obustavljen je postupak protiv Stjepana Antoljaka i dr. Škreba „jer nema dokaza da su se ogriješili o čl. 2. zakona o Sveuč. sudu časti. Saradnja što ju je dr. Antoljak vršio u nekim ustaškim novinama čisto je stručne prirode i nije većeg obima“.²¹ Nekoliko predmeta, u kojima su inkriminacije bile najozbiljnije, upućeno je na javnu raspravu.

Prva je glavna usmena rasprava održana u slučaju Stjepana Zimmermanna, profesora Bogoslovnog fakulteta 16. veljače 1946. godine. Zasedalo sudsko vijeće u sastavu: Srećko Zuglia – predsjednik, Grga Novak, Franjo Durst, Rikard Podhorski i Janko Oberški, te perovođa – Marija Nekić. Prisutni su bili: okrivljenik Stjepan Zimmermann, svjedoci: dr. Juraj Andrassy, prof. Dragutin Kniewald i prof. Stanko Frank, dok se svjedok prof. Hondl telefonski ispričao da zbog bolesti ne može doći, a prof. Gračanin je pismeno obavijestio o svojoj bolesti. Svjedok Nikola Žuvić, čiji su iskazi najviše teretili prof. Zimmermanna, nije bio prisutan, a nije se niti ispričao.

Okrivljeni prof. Zimmermann iznio je svoju obranu. Izjavio je da je već u svome govoru najavio pridržavanje autonomiji sveučilišta, a što se tiče prigodnog govora – da on nije u novinama točno prenesen, a da je komisija u kojoj radio u nacrt novog zakona stavila odredbe o autonomiji. Naglašava da je dao ostavku na mjesto predsjednika nakon što je vidio da je autonomija ukinuta, te da je zbog toga protestirao kod Budaka i kod Pavelića. Tvrдио je da je nastojao sprječavati slučajeve „odstranjivanja“ nastavnika sa sveučilišta, a da njegovi tekstovi u *Spremnosti* bili su kulturno-socijalnog sadržaja. Nevjerojatnom je smatrao optužbu da je on kao „izraziti protivnik Nijemaca“ mogao kanonika Lončara optuživati da govori nepovoljno o Nijemcima. U stvari radilo se o prijavi nekih studenata sjemeništa (spomenutog Vida Cipriša) o odnosu nekih „poglavara“ sjemeništa prema studentima u vezi skidanja kraljeve slike, što se zbio naravno prije rata. On je uistinu jednu od tih prijava proslijedio Budaku, no ona je upotrijebljena protiv kanonika Lončara tek usput, kad su mu „nađene druge stvari“, a on sam je kod A. Artukovića tražio pomilovanje za Lončara što je taj i dobio.

Kada je riječ o knjizi „Krizu kulture“, prof. Zimmermann tvrdio je da je govorio o NDH kao o „ostvarenju narodnog prava na samoodređenje u pravcu državne samosvojnosti“, a ne o ustaškoj državi kao takvoj. Tvrдио je d nigdje ne govori o ustašama, ističe S. Radića,

¹⁸ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 23.11.1945.

¹⁹ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 23.11.1945.

²⁰ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 1.12.1945.

²¹ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 26.1.1946.

napada ustaštvo i okupatora, „dakle knjiga nipošto ne odobrava ustašku Hrvatsku nego oslobođenu od bivše Jugoslavije“.²²

Nakon svjedočenja okrivljenika prešlo se na saslušanje svjedoka. Prvi svjedok bio je prof. D. Kniewald koji je objasnio zbog čega je upotrijebio pojam „Lončarijada“ kada je pokušavao Žuvića nagovoriti na povlačenje optužbi protiv drugih svećenika. On, pak, nije upoznat s ulogom prof. Zimmermanna u postupku protiv kanonika Lončara. U prilog Zimmermannu svjedočio je drugi svjedok, prof. Andrassy koji je zajedno s prof. S. Fran- kom bio član komisije za izradu nacrtu zakona o sveučilištu za vrijeme NDH, te kao takav posvjedočio da je autonomija uistinu izbačena naknadno, te da prof. Zimmermann nije radio na izbacivanju nastavnika sa sveučilišta, već upravo suprotno – zalagao se za neke, pa i za njega samoga.²³

Usprkos povoljnim za okrivljenika iskazima svjedoka, sudsko vijeće Suda časti proglasilo je Stjepana Zimmermanna krivim što je za vrijeme okupacije surađivao s okupatorom na kulturnom polju više nego što li je to morao po službenoj dužnosti, te je osuđen na kaznu umirovljenja. Oslobođen je jedino optužbe da je preko studenta V. Cipriša optužio kano- nika Lončara pred ustaškim vlastima.²⁴

Prije nego što je slučaj Ljudmila Hauptmana – povjesničara prof. Ljudmila Hauptmana s Filozofskog fakulteta – upućen na javnu raspravu 23. veljače 1946. na nejavnoj sjednici Suda časti raspravljalo se o njegovom predmetu. Sudsko vijeće sastojalo se je od S. Zuglie kao predsjednika, R. Bujasa, F. Dursta, R. Podhorskog i Dj. Nenadića kao članova. Za- ključeno je da se prije obustave postupka protiv dr. Hauptmana pribavi još tiskovina *Neue Ordnung* i da se provjeri u kojem je pravcu išlo Hauptmanovo pisanje tamo o podrijetlu Hr- vata i „dali je vjerojatno da je nastavak članka obustavljen zbog antinacističkih stavova“, te da se saslušaju svjedoci prisutni na govoru Lj. Hauptmana prije predavanja prof. Übersber- gera, te da se utvrdi je li uistinu govor krivo prenesen u novinama. Protiv tih zaključaka, a za obustavu postupka odmah glasao je R. Bujas i R. Podhorsky.²⁵

Javna sjednica Suda časti u postupku protiv njega održana je 23. veljače 1946. godine. Sudsko vijeće činili su: S. Zuglia, R. Bujas, F. Durst, R. Podhorsky i Dj. Nenadić, dok je perovođa bila Dragica Kovačević, a prisutan je bio i javni tužilac za grad Zagreb Vlado Ranogajec, te sam okrivljeni.

Izneseno je izvješće („referat“) Prve istražne komisije za filozofski fakultet koja se bavila slučajem Ljudmila Hauptmana, datirano 12.2.1946. u kojem je komisija predložila da se slučaj uputi na sjednicu Sveučilišnog suda časti. Hauptmanu se na teret stavljalo da je 1) u nacističkom glasilu *Neue Ordnung* objavio dva članka o podrijetlu i doseljenju Hrvata; 2) daje održavao veze s njemačkim generalom E. Glaiseom von Horstenau, 3) da je za vrijeme rata držao predavanja na njemačkim univerzitetima u Grazu, Beču i Braslau; 4) da prela- zeći granice uobičajene kurtoazije veličao prof. Übersbergera, o čemu su izvještava *Hrvat- ski narod*; te 5) da je autor predstavke „Die Zukunft Italienisch – Sloveniens“ koja vrijeđa

²² HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik o glavnoj usmenoj raspravi u postupku protiv prof. dr. Stjepana Zimmermanna, 16.1.1946.

²³ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik o glavnoj usmenoj raspravi u postupku protiv prof. dr. Stjepana Zimmermanna, 16.1.1946.

²⁴ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/4, 6, Dosije Stjepana Zimmermanna, Presuda Sveučilišnog suda časti u predmetu prog. S. Zimmermana, 16.2.1946.

²⁵ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Zapisnik sjednice Suda časti od 23.2.1946.

interese slovenskog naroda, a kojom se on zalaže za priključenje Slovenaca NDH.²⁶ Hauptmana se optuživalo i da je držao predavanje za NSDAP, a temelj za tu optužbu je svjedočenje M. Barade i prof. Mirijane Obrenović-Šimanski kako su vidjeli Hauptmanovo ime na tiskanom programu (no taj program nije pronađen). Ranije optužbe da se Hauptman ogriješio o interese jugoslavenskih naroda u svojim predavanjima u Grazu odbačene su na temelju izjave Andrije Štampara koji je prisustvovao tim predavanjima.²⁷ Hauptmanu nije išla u prilog izjava prof. Mihe Barade koji mu je mnogo toga stavljao na teret, no budući da je naznačio kako između njega i prof. Hauptmana „postoje vrlo nategnuti lični odnosi“, njegovo pismeno svjedočenje bilo je oslabljeno.²⁸

Na javnoj sjednici Suda časti prof. Hauptman priznao je da jednom zgodom držao predavanje za NSDAP pod naslovom „Pokretne sile hrvatske historije“, te da je prije sloma Italije predao „predsjedniku Pavelićeva Sabora Došenu“ jednu predstavku, koja vjerojatno odgovara spomenutoj, no poricao je druge optužbe, tvrdeći da je njegov pozdravni govor prof. Übersbergeru krivo prenesen u novinama, te je tvrdio da je uvijek zastupao slovenske interese, da i tom slučaju njegovi navodi su izvađeni iz konteksta te da optužba ne odgovara istini. Hauptman je također priznao da je vodio razgovore s Glaiseom von Horstenau, no kako je to činio u nadi da će moći na taj način utjecati na smanjenje ustaškog i njemačkog terora.²⁹

Rasprava protiv Ljudmila Hauptmana nastavljena je 2. ožujka, za kada se trebalo provjeriti pisanje Hauptmana u časopisu *Neue Ordnung*. Najprije je Hauptman sam dao izjavu vezanu uz njegovo (ne)članstvo u slovenskom društvu Slovenski dom u Zagrebu, te o tome da je u predavki koju mu se stavlja na teret pogrešno navedena godina 1918. umjesto 1848. što u potpunosti mijenja značenje njegovih formulacija, dok je za članke u časopisu *Neue Ordnung* naveo kako je odbio pisati o gotskoj teoriji, a da smisao njegova teksta donekle promijenjen time što je kao uvod njegovom članku stavilo tekst treće osobe. Nakon toga pristupilo se saslušanju svjedoka. Profesori Stjepan Škreb i Lovro Bosnić, prisustvovali su pozdravnom govoru prof. Hauptmana pred prof. Übersbergerom, no ni jedan od njih nije se mogao precizno sjetiti Hauptmanova govora. Najviše u korist prof. Ljudmila Hauptmana išla su svjedočenja dr. Jaroslava Šidaka i Vase Bogdanova. Šidak je potvrdio kako se Hauptman protivio gotskoj teoriji o podrijetlu Hrvata. Također njih su dvojica svjedočili o tome kako je prof. Hauptman u Ministarstvu prosvjete NRH, a nakon provjere od strane OZN-e prihvaćen kao autor udžbenika za nacionalnu historiju srednjeg vijeka. „Znam da je min. prosvjete bilo upućeno u optužbe koje se dižu protiv prof. Hauptmana i da je i ono smatralo te optužbe neosnovanima a sasradnju prof. Hauptmana neophodno potrebnom za uspješnu obradu sredovječne nacionalne historije.“ – izjavio je Vaso Bogdanov pred Sudom časti. Usprkos težini optužaba koje su se stavljale na teret prof. Ljudmilu Hauptmanu, a

²⁶ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Lj. Hauptmana, Referat Prve istražne komisije Suda časti na FF u predmetu Ljudmila Hauptmana, 12.2.1946.

²⁷ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Lj. Hauptmana, Izjava Andrije Štampara prof. M. Salopeku, predsjedniku Prve istražne komisije Filozofskog fakulteta, 21.12.1945.

²⁸ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Lj. Hauptmana, Izjava M. Barade Prvoj istražnoj komisiji Suda časti Filozofskog fakulteta, 20.1.1946.

²⁹ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Lj. Hauptmana, Zapisnik javne sjednice Suda časti u Zagrebu, 23.2.1946.

vjerojatno jednim djelom zahvaljujući svjedočenju Jaroslava Šidaka i Vase Bogdanova, postupak protiv Hauptmana je obustavljen.³⁰

Dana 9. ožujka 1946. godine održana je i sljedeća javna sjednica Suda časti. Zasedalo je sudsko vijeće u sastavu. S. Zuglia – predsjednik, F. Durst, Dj. Nenadić, R. Podhorsky i Josip Torbarina – članovi, te Nevenka Kralj – zapisničar, po postupku protiv Ive Horvata sa Filozofskog fakulteta. Pred sudom se okrivljenik branio uz pomoć umirovljenog kolege Krunoslava Babića.

Prof. Ivi Horvatu na teret se stavljao cijeli niz optužbi. Primjerice raspravljalo se o odnosu prof. Horvata prema nekim studentima i studenticama koji su ga optuživali za proganjanje (rušenje na ispitima). Ljubica Kostić svjedočila je o svojim iskustvima s prof. Horvatom, te da je zamjerao studenticama što jedna je Srpkinja, a druga „crvena“. Ivo Horvat sumnjivao se je također da je svjedočio protiv Josipa Linardića pred prijekim sudom, na temelju čega je taj osuđen kao komunist.

Postupak protiv Ive Horvata vodio se ranije i pred Anketnom komisijom, uz slične inkriminacije, a saslušavani su i isti svjedoci. Na temelju tog postupka prof. Ivo Horvat oslobođen je optužbi, a postupak obustavljen.³¹ Bez obzira na to, nije vraćen na svoju dužnost, već je odlukom ministra prosvjete Ante Vrljana 16. kolovoza 1945. stavljen na raspolaganje Ministarstva i to usprkos tome što je šestorica profesora (Mihovil Gračanin, Stjepan Horvatić, Fran Kušan, Andrija Petračić, Ivo Pevalek i Vladimir Škorić) pismeno je tražila vraćanje prof. I. Horvata na dužnost.³²

Nakon iznošenja svih materijala, Sveučilišni sud časti donio je svoju presudu kojom je Ivo Horvat proglašen krivim što je u studenom 1944. godine izjavio „u jednoj prepirci s prof. Vrkljanom Vladimirom, dok je on, t. j. Horvat, profesor zagrebačkog sveučilišta, ni jedan Srbin neće doći na to sveučilište za profesora, čime se ogriješio o interese i tradicije zagrebačkog sveučilišta“, te je osuđen na kaznu pismene opomene.

Od profesora Filozofskog fakulteta na Sudu časti sveučilišta osuđen je jedino Antun Mayer, izvanredni profesor. Glavna javna rasprava protiv njega održana je 26. ožujka 1946, to jest predzadnji dan djelovanja Sveučilišnog suda časti.³³ Teretilo ga se da se ogriješio o interese jugoslavenskih naroda time što je na predavanju u Rimu 26.3.1942. patrijarha Gavrila, „a prema tome i jugoslavenske vlasti“ prikazao kao „podstrekače rata“, dok je prilikom primanja rumunjskog lektora 1944. „zastupao stajalište fašističkih i ustaških vlasti“, te Rusiju predstavljao kao moru istoka, a Italiju (koja je već prešla na stanu saveznika) kao moru zapada, te je zbog toga osuđen na kaznu pismenog ukora i zabranu unapređenja na položaj redovnog profesora kroz godinu dana. Blagost kazne u obrazloženju opravdava se time što je okrivljeni ipak nastojao na svome položaju zaštititi interese svoga fakulteta, bio je dvaput biran za dekana, a nije ni dobio nikakvo odlikovanje od ustaških vlasti što pokazuje da im nije pogodio. Isto bi trebalo potvrđivati i to da ga je „ustaški pouzdanik Dr-žislav Švob na svome preslušanju pred vojnim sudom označio kao glavu anglofila hrvatske orijentacije i sabotera ustaških propisa“. Ostalih optužbi prof. Mayer je oslobođen (da se

³⁰ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Lj. Hauptmana, Zapisnik javne sjednice Suda časti u Zagrebu, 2.3.1946.

³¹ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosje Ive Horvata, Referat Anketne komisije ZKRZ, 9.8.1945.

³² HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosje Ive Horvata, Pismo Anti Vrkljanu, 7.9.1945.

³³ Zakonom o Sveučilišnom sudu časti određeno je da djeluje 6 mjeseci. Čl. 7 zakona o Sveučilišnom sudu časti.

smatrao Nijemcem i protivnikom slavenstva, da u stanu imao Hitlerovu sliku, da je držao govor u ustaškom duhu na maturi u III. ženskoj realnoj gimnaziji). Sud je tražio izjave od svjedoka, profesora Filozofskog fakulteta: Barca, Barade, Majnarića, Vrkljana, Salopeka, Skoka, Gortana, Kurepe, Antoljaka i Novaka.³⁴ Trojca potonjih nije dostavila izjave, no ostali nisu potvrdili optužbe, dok je prihvaćeno objašnjenje okrivljenoga zbog čega je tražio od prof. Vrkljana da svoje dopise završava s ustaškim pozdravom „Za dom spremni“, što je – prema vlastitoj izjavi – radio zbog toga da bi se opravdao pred vlastima.³⁵

Slučajevi trojce profesora Filozofskog fakulteta našli su se pred Disciplinskim sudom sveučilišta. To se dogodilo sa slučajem Zvonimira Dugačkog i Vladimira Petza zbog toga što je mandat Suda časti istekao 27. ožujka 1946. godine, prije nego što je dovršena istraga protiv spomenutih profesora. U slučaju Alberta Bazale, materijali su predani Disciplinskom sudu budući da se protiv njega vodio postupak „pred redovnim sudskim vlastima“, a javno tužilaštvo nije odgovorilo na zahtjev Suda časti i nije izvijestilo o postupku koji vodi protiv Bazale.³⁶ Petza se teretilo za objavljivanje članaka u nacističkim glasilima, kontakte s njemačkim konzulatom i općenito aktivnosti za vrijeme okupacije te nekorektno držanje u slučaju nekih disertacija (sprječavanje Ive Ladike u obrani disertacije; najviše je V. Petza teretio u svojoj pismenoj izjavi Ivo Ladika osobno,³⁷ a iako je Istražna komisija u svome referatu datiranom 26. 3. 1946. nije podnijela nikakve konkretne dokaze koji bi Petza teretili i prepustila daljnju odluku Sudu časti, sud se ipak nije odlučio za obustavu postupka, već ga je predao Disciplinskom sudu.³⁸ Istrage nisu dovršeni ni u slučaju trojce profesora Tehničkog fakulteta (Z. Vrkljana, F. Bošnjakovića i J. Havličeka, dok je za V. Franolića Sud časti imao informacije da se nalazi u pritvoru, a za V. Koudelka – da je osuđen za suradnju s okupatorom. Disciplinskom sudu predan je i predmet prof. Lanovića, iako je on u veljači 1946. godine zatražio penziju.³⁹

U konačnici, od 139 nastavnika Sveučilišta u Zagrebu protiv 35 vođen je postupak, presuda Suda časti izrečena je samo u 5 slučajeva (cca 25%): dvojica su profesora kažnjena: jedan umirovljenjem (Stjepan Zimmermann s Bogoslovnog fakulteta), jedan ukorom zabranom unaprijeđenja na godinu dana (Antun Mayer s Filozofskog fakulteta), dvojica su kažnjena samo ukorom (Schneider Artur s Filozofskog i Petar Jurišić s Medicinskog fakulteta), a jedan opomenom (Horvat Ivo s Filozofskog fakulteta). Predmeti devetorice nastavnika upućeni su na Disciplinski sud zbog isteka vremena djelovanja Suda časti.

Djelovanje Sveučilišnog suda časti u Zagrebu predstavlja zanimljivu i do sada neistraženu epizodu u povijesti Zagrebačkog sveučilišta. Budući da ni mnoga druga područja

³⁴ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Antuna Mayera, Pismene izjave svjedoka. Pisma su sastavljena u iznimno suzdržanom tonu, kolege se ograđuju uglavnom nepoznavanjem prof. Mayera, no ne terete ga.

³⁵ HR Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Antuna Mayera, Zapisnik javne sjednice Suda časti od 26.3.1946; Presuda Sveučilišnog suda časti u Zagrebu protiv Antuna Mayera, 26.3.1946.

³⁶ Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Vladimira Petza, Zaključak Sveučilišnog suda časti, 27.3.1946.

³⁷ Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Vladimira Petza, Izjava nalazi se među materijalima u dosjeu V. Petza.

³⁸ Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Dosije Vladimira Petza, Referat istražne komisije, 26.3.1946.

³⁹ Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Disciplinski sud, Zapisnik sjednice Sveučilišnog suda časti od 27.3.1946.

najnovije/poslijeratne povijesti sveučilišta, kao ni mnogi aspekti političke, društvene, intelektualne i dr. povijesti Hrvatske toga razdoblja nisu dovoljno poznata, prikaz rada Sveučilišnog suda časti baca tek malo svijetla na tu mračnu sliku.

Sa sigurnošću može se reći da je Sud časti samo jedan od široke lepeze elemenata politike onodobnih vlasti naspram intelektualnih i drugih elita zemlje. Ta je politika obuhvaćala kako mjere koje su za cilj imale pridobivanje novim vlastima sklonih i neodlučnih pojedinaca na stranu novoga režima (primjerice priznavanje profesorima prava na radnu sobu – što nije nimalo beznačajno u poslijeratnim uvjetima sustanarstva), ali i one koje su za cilj imale uklanjanje iz javnoga života onih koji su se okaljali aktivnom ulogom u vrijeme NDH ili pak onih koje su nove vlasti mogle smatrati svojim političkim protivnicima, neovisno o političkoj orijentaciji koju su zastupali. Potonje se rješavalo i sudskim progonom, ali i djelovanjem tajnih službi, prvenstveno OZN-e. Postupke protiv osoba okrivljenih za ratne zločine vodila je Zemaljska komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, a u sklopu nje djelovala je Anketna komisija za utvrđivanje zločina kulturnom suradnjom (Anketna komisija djelovala je od početka lipnja 1945. do sredine svibnja 1946. godine, a obuhvaćala je sve zaposlenike znanstvenih i kulturnih te obrazovnih institucija u zemlji).⁴⁰ Sudilo se i onima koji nisu spadali u nadležnost Anketne komisije (ni Sveučilišnog suda časti), tj. onima koji su namještenje stekli u vrijeme NDH, a koji su prema tome po odluci AVNOJ-a od 3. veljače 1945. godine uklonjeni sa svojih mjesta. To se odnosilo primjerice na povjesničara Rudolfa Horvata koji je postao profesorom Filozofskog fakulteta odlukom poglavnika 1944. godine. Postupak protiv njega vodilo se na Sudu za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, a Horvat je u konačnici osuđen na gubitak građanskih prava.⁴¹ Oni, koji su se zbog nečega našli na posebnom udaru novih vlasti suđeni su po prijekom postupku i gubili su život prije nego što su se njima mogli pozabaviti Sveučilišni sud časti ili Anketna komisija (primjerice slučaj Josipa Juraka⁴²).

Kazne izrečene na Sudu časti Zagrebačkog sveučilišta znatno su blaže onih na Beogradskom univerzitetu, koji je u pet slučajeva predao predmet Sudu za suđenje prestupa protiv srpske nacionalne časti, jedan predmet – Državnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, dvanaest osoba udaljio s Univerziteta, a devetnaest je profesora udaljeno s univerziteta zbog toga što su „odbegli u Nemačku“, dakle suđeno im je u odsutnosti. Razlog za to vjerojatno treba tražiti u činjenici da je postupkom na Beogradskom univerzitetu obuhvaćeno znatno više osoba, jer se preispitivalo držanje ne samo profesora, već i asistenata i drugog osoblja, a ponajviše u tome što je Sud časti Beogradskog univerziteta djelovao u sklopu Komisije za obnovu univerziteta, dakle više od pola godine ranije

⁴⁰ Zoran KANTOLIĆ, „Djelovanje Anketne komisije 1945. u Zagrebu. Utvrđivanje zločina kulturnom suradnjom sa neprijateljem”, *Časopis za suvremenu povijest*, 33/2001., br. 1, 41.-47. Građa Anketne komisije nalazi se: HR HDA ZKRZ, k.685-689.

⁴¹ Vidi: Mira KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, „Život hrvatskog povjesničara i političara Rudolfa Horvata” i Zvonimir DESPOT, „Politički put dr. Rudolfa Horvata”, *Dr. Rudolf Horvat. Život i djelo. U povodu 50. obljetnice smrti (1947-1997) i 125 obljetnice rođenja (1873-1998). Zbornik referaa podnijetih na znanstvenom skupu „Dr. Rudolf Horvat – život i djelo” održanog u Koprivnici 1997. godine*, (ur. H. Petrić), Koprivnica 1998., 8.-21. i 59.-71.

⁴² Josip Jurak je 10.6.1945. strijeljan o čemu je njegova žena izvijestila Anketnu komisiju: HR HDA ZKRZ, k.686, drugi hrvatski član komisije Crvenog križa koja je ispitivala masovne grobnice u Katinu i Vinici – Eduard Miloslaović – pobjegao je u inozemstvo. Vidi: Mario JAREB, „Odjek zločina u Katynskoj šumi u tisku Nezavisne Države Hrvatske od travnja do lipnja 1943. godine”, *Časopis za suvremenu povijest*, 30/1998., br. 1, 117.-130.

nego njegov pandan u Zagrebu (od kraja 1944. do svibnja 1945. godine), dok je rat još trajao i dok je atmosfera bila mnogo više uzavrela.⁴³

Valja naglasiti kako odluke Sveučilišnog suda časti u Zagrebu nisu bile presudne za sudbinu profesora. Najstrožu kaznu Sveučilišni sud časti izrekao je u slučaju Stjepana Zimmermanna, koji je odlukom suda umirovljen (iako treba spomenuti da to nije bila najstroža kazna predviđena u zakonu o Sveučilišnom sudu časti – to bi bilo udaljšavanje sa sveučilišta bez prava na mirovinu). Iako osuđen samo na pismeni ukor i zabranu unaprjeđenja u redovnog profesora na godinu dana, Antun Mayer je uskoro također (1947) umirovljen, te kraj života proveo u Beču.⁴⁴ Kažnjen pismenom opomenom, Ivo Horvat nije ipak mogao nastaviti karijeru na Filozofskom, odnosno Prirodo-matematičkom fakultetu. Nakon, što je jedno vrijeme bio udaljen sa sveučilišta, kada je prof. Stjepan Horvatić prešao na PMF, Ivo Horvat zauzeo je ispražnjeno profesorsko mjesto na Veterinarskom fakultetu i tamo nastavio sveučilišnu karijeru.⁴⁵

Jedan broj nastavnika – neovisno o tome što je postupak pred Sveučilišnim sudom časti završio za njih povoljno, odnosno, obustavljen je – vrlo je brzo umirovljen. Primjerice: Rudolf Cesarec je umirovljen prilikom odvajanja Prirodo-matematičkog od Filozofskog fakulteta 1946. godine (iako je i dalje predavao honorarno), Ljudmil Hauptman umirovljen je 1947. godine. Iako je oslobođen optužbi pred Sveučilišnim sudom časti, Stjepan Antoljak još se šezdesetih godina morao braniti od optužbi da je surađivao u ustaškim novinama.⁴⁶

Neki od profesora protiv kojih je vođen postupak pred Sveučilišnim sudom časti, ali i neki protiv kojih postupak uopće nije započeo, našli su se uskoro na udaru Narodne omladine, koja je tražila njihovo uklanjanje sa sveučilišta (J. Havliček, P. Rastovčan, Z. Vrkljan).⁴⁷

Uskoro su umirovljeni i oni protiv kojih postupak pred Sudom časti nije dovršen te su prešli u nadležnost Disciplinskog suda, primjerice Vladimir Franolić, Albert Bazala i Vlado Petz.⁴⁸ Mihajlo Lanović je sam zatražio umirovljenje još u veljači 1946. godine.⁴⁹ Zvonimir Dugački nekoliko je godina proveo kao profesor na nadbiskupskoj gimnaziji, a od 1949. godine radio je u poduzeću „Učila“ kao voditelj odjela za kartografiju, no nije nastavio sveučilišnu karijeru.⁵⁰ Valja napomenuti da mnogi pojedinci osuđeni od Suda časti Beogradskog univerziteta također su kasnije na ovaj ili onaj način nastavili svoju znanstvenu karijeru.⁵¹

Stoga, moglo bi se zaključiti da važnost Sveučilišnog suda časti ne proizlazi toliko s presuda koje je donio, već iz utjecaja koji su postupci i istrage imali na oblikovanje novih odnosa snaga unutar sveučilišne sredine, jer su svjedoci i suci Suda časti i sami bili sveučilišni

⁴³ Momčilo MITROVIĆ, *Izgubljene iluzije*, Beograd 1997., 114.-117.

⁴⁴ „Antun Mayer”, *Hrvatski leksikon* (dalje: HL), sv. 2., Zagreb 1997., 85.

⁴⁵ Ljerka REGULA-BEVILACQUA, “Hrvatski botaničar prof. dr. Ivo Horvat – u povodu 110 obljetnice rođenja”, *Botanički vrt*: http://hirc.botanic.hr/vrt/hrv/novosti/Novosti_Horvat.htm, 22.9.2009.

⁴⁶ HR HDA Osobni fond Stjepana Antoljaka, k. 41, f. 142, Demanti S. Antoljaka na neke tvrdnje V. Bogdanova oko objavljivanja radova za vrijeme NDH.

⁴⁷ *Studentski list*, 13.11.1946. (J. Havliček), 19.2.1947. (P. Rastovčan), 12.6.1948. (Z. Vrkljan).

⁴⁸ „Vladimir Franolić”, HL, sv. 1., Zagreb 1996., 363; „Albert Bazala”, HL, sv. 1., Zagreb 1996., 76; „Vlado Petz”, HL, sv. 2., Zagreb 1997., 259.

⁴⁹ Pismohrana Rektorata Sveučilišta u Zagrebu, Sud časti sveučilišta 1945/46, Disciplinski sud.

⁵⁰ „Zvonimir Dugački”, HL, sv. 1., Zagreb 1996., 304.-305.

⁵¹ Slobodan SELINIĆ, Dragomir BONDŽIĆ, „Prećutna rehabilitacija. Vraćanje na Beogradski univerzitet nastavnika uklonjenih odlukom Suda časti posle Drugoga svetskog rata”, u ovom Zborniku.

profesori, no redom oni koji su bili bliži novim vlastima po svojim osobnim uvjerenjima i političkim vezama. Djelujući među sveučilišnim nastavnicima, u sredini koja je već od prije bila premrežena međusobnim sukobima, Suda časti neizbježno je odražavalo i te odnose i sukobe. S druge strane, u novim uvjetima pozicija onih profesora protiv kojih su se vodili postupci neminovno je slabila u odnosu na položaj onih koji su bili ili članovi Suda časti, ili svjedoci na njemu, o iskazima kojih je velikim dijelom ovisila sudbina njegovih optuženih kolega.

Rezime

S obzirom na slabu zastupljenost pristaša Komunističke partije među sveučilišnom elitom u Zagrebu nakon preuzimanja vlasti u svibnju 1945. godine novi režim u svojoj politici prema intelektualcima pribjegavao je različitim mjerama u rasponu od onih koje su za cilj imale eliminaciju ljudi povezanih s prethodnim ustaškim režimom, preko uklanjanja potencijalnih političkih protivnika pristaša drugih političkih opcija, do onih mjera koje su trebale za vlast pridobiti neopredijeljene i kolebljive pojedince. Osnovana su specijalna tijela čiji je zadatak bio preispitivanje ponašanja intelektualaca za vrijeme NDH, među kojima se ističe Anketna komisija za utvrđivanje zločina kulturnom suradnjom s neprijateljem u sklopu Zemaljske komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Hrvatskoj te sudovi časti, a među njima Sud časti Sveučilišta u Zagrebu. Taj je sud djelovao od jeseni 1945. do proljeća 1946. godine, a bavio se preispitivanjem odgovornosti sveučilišnih nastavnika za njihovo djelovanje tijekom rata.

Njegovo je djelovanje značajno ne toliko zbog izrečenih presuda, već zbog toga što je doprinio formiranju novih odnosa unutar sveučilišne zajednice (i suci i optuženi i – u velikoj mjeri – svjedoci bili članovi te zajednice). Građa Suda časti Sveučilišta u Zagrebu nije do sada korištena.

EHRENGERICHT DER UNIVERSITÄT ZAGREB ALS ELEMENT DER STAATLICHEN POLITIK GEGENÜBER INTELLEKTUELLEN NACH 1945

Zusammenfassung: Das im Herbst 1945 gegründete Ehrengericht der Universität Zagreb war eines der Elemente einer umfassenderen Kampagne der kommunistischen Regierung, die auf den Aufbau neuer Beziehungen mit den Mitgliedern der intellektuellen Elite gerichtet war. Dieser Artikel berichtet über die Errichtung und den Betrieb des Gerichts und über die gefällteten Urteile. Er basiert auf der Dokumentation des Ehrengerichts, die im Archiv des Rektorats der Universität Zagreb aufbewahrt wird.

Schlüsselwörter: Universität Zagreb, Hochschullehrer, Ehrengericht, Kommunistische Partei Jugoslawiens, Repression

Literatura

- Zvonimir DESPOT, „Politički put dr. Rudolfa Horvata”, *Dr. Rudolf Horvat. Život i djelo. U povodu 50. obljetnice smrti (1947-1997) i 125 obljetnice rođenja (1873-1998). Zbornik referaa podnijetih na znanstvenom skupu „Dr. Rudolf Horvat – život i djelo” održanog u Koprivnici 1997. godine*, (ur. Hrvoje Petrić), Koprivnica 1998., 59.-71.
- Hrvatski leksikon*, (ur. Antun Vujić), sv. 1. i sv. 2., Zagreb 1996.-1997.
- Mario JAREB, „Odjek zločina u Katynskoj šumi u tisku Nezavisne Države Hrvatske od travnja do lipnja 1943. godine”, *Časopis za suvremenu povijest*, 30/1998., br. 1, 117.-130.
- Zoran KANTOLIĆ, „Djelovanje Anketne komisije 1945. u Zagrebu. Utvrđivanje zločina kulturnom suradnjom sa neprijateljem”, *Časopis za suvremenu povijest*, 33/2001., br. 1, 41.-47.
- Mira KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, „Život hrvatskog povjesničara i političara Rudolfa Horvata”, *Dr. Rudolf Horvat. Život i djelo. U povodu 50. obljetnice smrti (1947-1997) i 125 obljetnice rođenja (1873-1998). Zbornik referaa podnijetih na znanstvenom skupu „Dr. Rudolf Horvat – život i djelo” održanog u Koprivnici 1997. godine*, (ur. Hrvoje Petrić), Koprivnica 1998., 8.-21.
- Momčilo MITROVIĆ, *Izgubljene iluzije*, Beograd 1997.
- Zdenko RADELIĆ, *Hrvatska u Jugoslaviji 1945.-1991., od zajedništva do razlaza*, Zagreb 2006.
- Ljerka REGULA-BEVILACQUA, „Hrvatski botaničar prof. dr. Ivo Horvat – u povodu 110 obljetnice rođenja”, *Botanički vrt*: http://hirc.botanic.hr/vrt/hrv/novosti/Novosti_Horvat.htm, 22.9.2009.
- Stjepan SRŠAN, „Sud za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj za okrug Osijek-Virovitica 1945. godine”, *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje*, 8/2005., 263.-288.
- Tatjana ŠARIĆ, *Kulturna politika vlasti u NR Hrvatskoj – primjer Matice hrvatske 1945.-1952.*, Magistarski rad, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb 2008.

DESNIČINI SUSRETI
2009.
Zbornik radova

Uredili

Drago Roksandić
Magdalena Najbar-Agičić
Ivana Cvijović Javorina

The logo for FF press, featuring the letters 'FF' in a stylized font with a horizontal line through them, followed by the word 'press' in a lowercase sans-serif font.

Filozofski fakultet u Zagrebu
Zagreb, 2011.

Biblioteka DESNIČINI SUSRETI

sv. 4

Nakladnik

Sveučilište u Zagrebu,
Filozofski fakultet,
Centar za komparativnohistorijske i interkulturalne studije
FF-press

Za nakladnika

Damir Boras

Uredili

Drago Roksandić
Magdalena Najbar-Agičić
Ivana Cvijović Javorina

Recenzent

Velimir Visković

*Tiskanje ove knjige potpomoglo je
Ministarstvo kulture Republike Hrvatske*

Fotografija na naslovnici

Vladan Desnica (iz fotodokumentacije dr. sc. Uroša Desnice)

Copyright © 2011., Filozofski fakultet, FF-press, Zagreb

ISBN 978-953-175-400-2

DESNIČINI SUSRETI 2009.

Zbornik radova

Drago Roksandić, Magdalena Najbar-Agičić, Ivana Cvijović Javorina (ur.)

Nakladnik

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet

Zagreb, Ivana Lučića 3

tel. 01/6120-111; faks. 01/6156-879

e-mail: info@ffzg.hr

www.ffzg.unizg.hr

Izvršni urednik

Boris Bui

Grafička oprema

Ivanka Čokol

Marko Maraković

Boris Bui

Lektura i izrada kazala

Jadranka Brnčić

Idejno rješenje naslovnice

Marko Maraković

Grafičko oblikovanje naslovnice

Ana Pojatina

Tisak i uvez

Tiskara Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina

rujan 2011.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem 777553.

CENTAR ZA KOMPARATIVNOHISTORIJSKE
I INTERKULTURNE STUDIJE

DESNIČINI SUSRETI
2009.

Zbornik radova

Uredili
DRAGO ROKSANDIĆ
MAGDALENA NAJBAR-AGIČIĆ
IVANA CVIJOVIĆ JAVORINA